

Tweede Kamer
Vaste commissie voor Justitie en Veiligheid
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Amsterdam, 24 maart 2022

Rondetafelgesprek over de Auteurswet, 30 maart 2022, begin: 10:00 uur
Gespreksnotitie prof. Martin Senftleben, IViR, Universiteit van Amsterdam

In dit Rondetafelgesprek staat de vraag centraal of het raadzaam is om in Nederland een systeem van verplicht collectief beheer te introduceren ten aanzien van de vergoeding voor het openbaar maken van Nederlandse films middels video on demand ('VOD'). Deze vraag is gerezen naar aanleiding van de motie Van den Berge c.s. (november 2020) en de schriftelijke vragen die hierover zijn gesteld door Kamerlid Ellian (VVD) (oktober 2021). De vraagstelling is vanuit juridisch oogpunt complex omdat de invoering van verplicht collectief beheer op dit terrein in verband wordt gebracht met het zogenaamde 'weglekrisico' – kort samengevat de zorg dat vooral buitenlandse rechthebbenden in het genot zouden komen van geïncasseerd geld.

Voordat ik in inhoudelijk opzicht inga op de vraagstelling lijkt het me belangrijk om erop te wijzen dat ik in opdracht van RODAP in januari 2019 hierover heb geadviseerd. De onderzoeksvraag luidde destijds 'of een wettelijke plicht ertoe zou leiden dat vergoedingen "weglekken" naar het buitenland.' RODAP wenste duidelijkheid in dit opzicht te verkrijgen. Het ging niet om de verdediging van een specifiek standpunt.

Ten aanzien van de motie Van den Berge c.s. en de door Kamerlid Ellian opgeworpen vragen stel ik voorop dat – in vergelijking met het gebrekkige huidige systeem van vrijwillig collectief beheer op basis van een kettingbeding (vgl. S.J. van Gompel, P.B. Hugenholtz, J.P. Poort, L.D. Schumacher en D.J.G. Visser, *Evaluatie Wet Auteurscontractenrecht*, WODC rapport 3025, 2020, pp. 74–75) – de invoering van een systeem van verplicht collectief beheer filmmakers en acteurs in veel grotere mate in staat zou stellen om een proportionele billijke vergoeding in de zin van artikel 45d lid 2 Aw/artikel 4 lid 2 WNR voor de exploitatie van hun werken via VOD te ontvangen. Uitgaande van een toenemende verschuiving van exploitatiestrategieën naar VOD kan dit een belangrijk juridisch instrument zijn om ervoor te zorgen dat de creatieve bijdragen van filmmakers en acteurs in voldoende mate worden beloond.

Daar staat tegenover dat de introductie van een wettelijke verplichting om VOD-vergoedingen aan collectieve beheersorganisaties te betalen in de productie- en distributieketen waarschijnlijk als een aanvullende last en moeilijk in te schatten kostenfactor zal worden beschouwd. Op grond van de diversiteit van creatieve bijdragen aan de totstandkoming van een filmwerk toont het landschap van collectieve beheersorganisaties van oudsher veel facetten. Indien geen ‘one-stop shop’ voor VOD-vergoedingen tot stand komt, kunnen de transactiekosten – en de onzekerheid over (de redelijkheid van) toepasselijke tarieven en de bevoegdheid van individuele collectieve beheersorganisaties ten aanzien van verschillende vormen van bijdragen en groepen van makers en acteurs – aanzienlijk zijn.

Ik heb de indruk dat de genoemde vragen met een juridische analyse nauwelijks kunnen worden opgelost. Uiteindelijk gaat het om een beleidsvraag die een moeilijke belangenafweging met zich brengt: wenselijkheid van een adequate beloning van creatief werk enerzijds; onwenselijkheid van aanvullende lasten voor de filmbranche anderzijds.

Ook de discussie omtrent het zogenaamde ‘weglekrisico’ biedt mijns inziens onvoldoende houvast om de knoop door te hakken. In afwijking van het voornoemde WODC-rapport *Auteurscontractenrecht* (p. 80) ben ik van mening dat buitenlandse rechthebbenden nauwelijks een aanspraak op collectief geïnde VOD-vergoedingen kan worden ontzegd. Dat geldt zelfs indien een ander land geen vergelijkbare vergoedingsregeling heeft (vraagstuk ‘reciprociteit’). Ook het feit dat in sommige landen geen sprake is van een rechtenoverdracht in de zin van het Nederlandse auteursrecht is volgens mijn inschatting niet doorslaggevend (vraagstuk ‘work made for hire’ in de VS).

Met het ‘weglekrisico’ moet dus rekening worden gehouden. Betekent dit dat de invoering van verplicht collectief beheer ten opzichte van VOD a priori geen goed idee is? Vanuit auteursrechtelijk perspectief kan het antwoord nauwelijks bevestigend zijn. Het is op zich niet vreemd om naast de eigen onderdanen ook buitenlandse makers in het genot te laten komen van vergoedingen die uit de exploitatie van hun werken in Nederland voortvloeien. De terminologie die een dreigend ‘risico’ impliceert, is verwarrend. Voor zover in Nederland – op basis van een wettelijke verplichting – onder meer voor buitenlandse creatieve bijdragen een VOD-vergoeding wordt geheven lijkt het redelijk en billijk om deze vergoeding ook aan de desbetreffende buitenlandse makers ter beschikking te stellen.